

МЛАДОСТ, С КРАСОТАТА НА ПОДВИГА...

Христо Йорданов

Някак изведнъж дойде неговото петдесетилетие. И повече изненада другите, отколкото поета, тъй като младостта остава винаги с хората, които подхранват енергията си с жизнените сокове на духовната младост. А тя е неизтощима и не признава физическите граници на никаква възраст. Тя одесеторява вътрешната човешка сила, увеличава възторзите, полетите на мисълта, вдъхновението и моралните пориви...

Затова Веселин Андреев си остава все същия благороден боец на партията, с младежка душа, отзивчива към мъжествената красота в живота и новата светлина на нашия идеал. Все същия партиен воин и поет, с одухотворена и ярка човечност, с нравствена чистота и с винаги бодро, с винаги чувствително и щедро сърце, готов всякога да го раздаде на хората...

„Живей така, както пишеш и пиши както живееш. Иначе всички звуци на твоята лира ще бъдат фалшиви.“ Тези правдиви мисли на руския поет Константин Батюшков, предшественик в поезията на Пушкин, са били сякаш ръководно начало в жизнения и поетически стил на поета. Защото той не познава авторското притворство. Нему всякаква поза му е чужда... Защото, когато отблизо сме се докоснали до духовните кръгозори на неговия интимен свят, когато са ни облягвали партизанския възторг и цялостния патос на лириката му, пък и на останалото му творчество, усещаме веднага със сърцата си утвърдената устойчивост на оная самодисциплина на съзнанието, която винаги упражнява самоконтрол, за да няма неверни стъпки в живота, за да няма дисонанси между дълга пред големия идеал и священоедействието в поезията. За това священоедействие той се подготвя дълго време и то не толкова в самото изкуство, отколкото в бурята на революционната борба. И в това се корени голямото предимство на неговата поезия, в която се забелязва откровено и пълно сливане с лирическия герой, при която няма място за изучаване на живота, защото поетът всецяло е потопен в него; той прави своите изповеди, отразява същността на духовното състояние, в което се намира и патоса на цялата атмосфера. Затова долавя с пълнота и неуловимия детайл от вътрешните трепети, и най-фините и нежни нюанси от преживяванията на отделния човек и от живота на партизанския отряд...

Затова всичко, излязло изпод перото на поета, има автобиографичен характер. Свързано е с едно присъствие, което всякога се усеща.

У него всеки куплет, всеки стих, разказ, мемориален очерк за партизанския живот, пътепис, есе или публицистична статия са изстрадания, плод са на едно дръзновение и на една тежка партизанска борба. Плод са и на една нова и свята красота — борбата за комунизъм — равнозначна на подвиг... И това е така, защото естетическият идеал на поета е винаги в съзвучна гама с големия ни обществен идеал за революционното преустройство на живота. Тъкмо затова нравствената хармония в поезията му извира от яркия стремеж

към една действена красота, към небивало съвършенство в живота, което наричаме комунизъм.

Демократичният характер на естетиката му, особено изявен в неговата поезия, пък и в цялото му творчество, утвърждава реалната сила и действителната красота на живота, които се раждат само там, където има горене и творчество, където кипи борбата за свобода, за мир и човешко щастие. Тази истинска красота са ражда в суровата борба. Само в нея човек разпerva с размах своите крила и проявява най-пряко действителната си същност. Само като борец за свобода и светлина, за един свят по-нов, по-висш, по-красив и по-мъдър. . .

Неговите „Партизански песни“, очерците „В Лопянката гора“, есета и статии в „Младостта остава с нас“ и „Преди всичко човекът“ са автентично свидетелство за партизанската епопея и за тежкото време на фашизма.

Чрез своето творчество Веселин Андреев стана изразител на духовните устремии и на революционната страст на едно бурно поколение, което щурмува безпощадно бастионите на капитализма и фашизма, строи ледовете на един прогнл свят и сега това поколение е в зенита на своята зрялост. То съзвжда с небивал граждански размах материалните и духовни основи на новата ни социалистическа държава; то ръководи младостта на една нация.

Действеният поетически свят на художника, осъществен по строгите закони на революцията, има силата, красотата и категоричността на изпълнена клетва. И въпреки тази строгост, авторовата личност слага своя художествен знак върху поезията, като с нищо не накърнява етиката и кодексa на революцията. В поетовия свят няма нищо излишно. Той е неповторим като една съдба. Съграден е от чиста обич, скрита тревога и душевно напрежение; от размисъл и мечти, но и от страстна ненавист, от омраза, от гневен протест и активистична енергия, която се ражда от мълчаливия героизъм на партизанския комисар. Тази енергия се долавя и в твърдостта на наказващата ръка на народното възмездие, и в нежността на сърдечния комунист, зажаднял за капчица обич, човешка топлина и за онова, което дава само майчината ласка, бащиния свят и тишината на домашния уют. . .

Убийствените трудности на партизанските пътища, ледената панорама на планинските била и долини, суровите уроци на глада, режещите мелодии на студа и снежните велици, болката по загубените другари, партизанските боеве, засадите, срещите с ятаци и интимната мъка по любимата девойка, се обединяват в органическо единство, претопляват се в непоколебима увереност, в човешка сила, в тревожни изживявания, в душевно богатство. . . Тъкмо затова и гражданската тема у поета звучи интимно, а и интимната — граждански, силно. Такава монолитност и вътрешно съсредоточие не позволяват никакви колебания в победата, никакви съмнения, никакви фалшиви тонове. Напротив. Те подсилват революционния заряд в поезията и обаянието на творческата личност.

Лирическият герой се откроява с издръжливостта и стойкостта на партизаните-комунисти, с тяхната вяра и надежда, с тяхната мисловност и съкровени преживявания, с гордостта и етичната им чистота. Този герой се извисява в чувствата и мислите ни, подсилва дръзновението ни. Красотата му по нищо не се различава от ярката душевност на Лилиана, безсмъртната, на Йорданка и Сашо, на Свилен и Малчика. . . Техният духовен строй се слива със съкровените пориви на Сашка и Антон, на Максим и на безименните баладични герои. . . Слива се без остатък, защото от младата им кръв се е родила една жизненост. От ранната им смърт — един ярък живот. . . Голям е силен. Цената на такава смърт ражда винаги безсмъртие. А то обагря по особен начин лириката, която е изстрадана до болка от поета. И

може да се каже, че всеки негов стих е написан със собствената му кръв, носена от всеотдайното му и чувствително сърце, познало много горест, любов и омраза:

Тежи в сърцето — като взрив —
любов — и камък да запалиш!
Жадуваш само да твориш. . .
Главичка детска да погалиш. . .
Но можеш ли? . . . Селата — в дим.
Деца разстреляни. Мъртвило. . .
И ти — настръхнал — дебнеш, бдиш
— да разрушаваш и убиваш.
А младостта се пепели,
изгаряна от зла омраза.
. . . Но иначе бихме ли могли
това, що любим, да опазим?

Това стихотворение, писано през юни на 1944 година, разкрива най-правдиво сложността и драматизма в изживяванията на поета, възмечтал жаждата за творчество и обикновената човешка радост, а е принуден от грубата сила на фашизма да разрушава и убива. . . Пред лицето на жестокостите, вършени от злодейските ръце, той няма други избор. За отбраната на народа, за мира и човешкото щастие той жертвува и обикновената си радост на творец, и родителската си обич, и цялата си неживяна младост. . .

И когато многократно се възбуждаме в активистичната философия, в етиката и нежната душевност на лирическия герой, съзнаваме мащабите на действия хуманизъм, истинската драма и искреността на поета. И всичко това неволно те кара да повториш:

. . . Но иначе бихме ли могли
това, що любим, да опазим?

Съпреживявайки драмата на Антон от „Балада за комуниста“, на Максим от „Обич“ или на безименните от „Балада за шестнадесетте“, нас ни овладява особено настроение, което дълбоко ни приобщава към хуманистичното начало на неговата поезия. Усещаме, че само съчувствието е недостатъчно, за да постигнем поривите на лирическия герой. Любовта — също! Нужни са — една огромна страст и още нещо — непознатото щастие да се самопожертвуваш за другите. . . Защото не е достатъчно само да съграждаш живот за другите или да се живее за тях, нужна е подчертаната духовна потребност да проявиш решителност и осъзната готовност да се пожертвуваш за другите; да заживееш с красотата на големия дълг и подвиг. . .; да пренебрегнеш всичко и да се отдадеш целия — душа, сърце, кръв, живот; да воюваш в името на живота, в който си влюбен, в името на комунистическия идеал, на който си се обрекъл без остатък. . .

И когато друга са извършили такъв подвиг, по-ясно съзнаваш какъв огромен живот са живели те и защо ги нареждаме сред безсмъртните, защо остават вечно сред живите: „защото смъртта става безсмъртие само след голям живот. (Една надежда и едно задължение за живите!)“, както се изразява поетът. Затова и неговата болка по безсмъртните е необикновена. Това е мъжествена скръб, която се възприема с неповторима красота; превръща се в очарование и възхита, защото се трансформира в художествена сила; тази невидима сила протича като ток към сърцата ни, за да ги завладее и да ни накара завинаги да ги помним.

Не може да не се признае, че поетът е успял с пределна яснота и лапидарност да ни внуши представата за тяхната всеотдайност. Доловил е силните

им чувства, гордостта им, стоическото им страдание и онази неизразима мъка по живота, че се разделят, без да са го живели. Отразил е патриотическата им самоотверженост, партийна последователност и праволинейност. И тъкмо затова читателят е завладян от душевните терзания и конфликти, които се разкриват на фона на суровата епопея. Усеца ярката красота на човешката душа, силата на подвига и дълга, защото поетът осмисля чрез тяхната душевност върховните моменти от антифашистката борба, нейния хуманистичен патос и революционна етика.

Веселин Андреев внесе нови теми в съвременната ни борческа поезия и каза своя дума. Той показва революционния размах на народа, неговия несломим оптимизъм и светла трагика, неговото самосъзнание за жертвеност, неутолимата му жажда за свобода. . . Поетът стана откривател на нови черти от неговата психология, от мисловното и душевно богатство на най-достойните му синове — комунистите — в чийто образ съзря мъничкия, ала неугасим огън на бъдещето. . .

Партизанската тематика има превес и в прозаичните творби на поета. И очерците му от „В Лопянската гора“, и неговите „Партизански разкази“, и другите му публицистични творби, носят яркия печат на партизанската и нелегална борба. В тези творби преобладава лиричната простота, обемаща и сложните жизнени явления и конфликти. Той не се отдалечава много от действителните ситуации и първообрази на живота и най-често остава близо до чистите му извори, до неговите драми и терзания. И това е така, защото сам поетът е делил участва на своите герои и е останал верен на тях, на народа, на истината и на себе си, тъй като в действителната борба, в мащабите на самия живот той открива достатъчно красота и силна поезия. Героите ни се представят с неподправени мисли и чувства, с гордата мъка и трагизма на борбата, превърнала се в легенда. И в прозата Веселин Андреев си остава поет, който изгаря от стремежа да долови контурите на времето, да изобрази революцията в чувствата на съвременника, да отрази напрежението и драматизма, сложността и противоречията на епохата, която открил достойните си представители. . .

Наистина Веселин Андреев не е от най-плодовитите поети, но не всяка продуктивност е белег за художествена зрялост и гражданска преданост към революцията. За нас е по-важно, че той разширява кръгозора на творческия си свят с всяка нова книга, че го обогатява с нови наблюдения, с нови мисли, чувства и настроения, с ярка житейска мъдрост. . . ; че той живее с оная младост, която блика и в зрелостта; че диша с пророчествата, мечтите и съкровени идеали на безмъртните и с благородната амбиция да ги възкреси за поколенията — истински и възторжени, възвишени и мъдри. И тъкмо затова повече от четвърт век обаянието му на човек, комунист и поет расте и ще расте още повече. Тъкмо тази негова близост с големия техен свят и най-свиден идеал, превърнал се днес в прекрасна съдба на цял героичен народ, подхранва творческия живот на поета. Цялото му същество на творец гражданин и днес всецяло е отдадено на делото на революцията, на комунизма, а всеки негов ред е пропит с патоса на ленинската партийност. Затова неговото изкуство приобщава и сплотява честните хора в съзидателния ни труд и утвърждава голямата правда на живота, голямата борба за победата на комунизма.

Желаем на поета, от сърце и душа, все същото творческо безпокойство и артистична младост, за да твори и в годините на зрелостта с непресекващ подем и вдъхновение, за да реализира всички свои планове, за да е сред младостта на народа още много, много петилетки, за да е на поста си и през следващото петдесетилетие. . . .